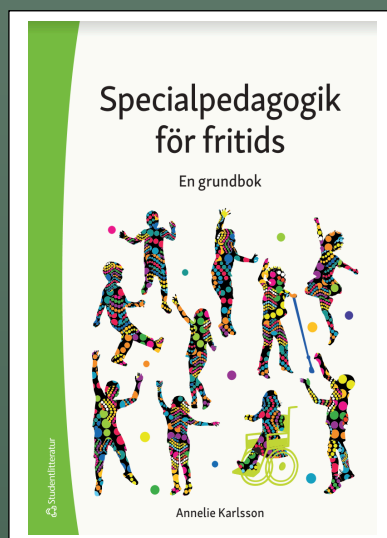

2020

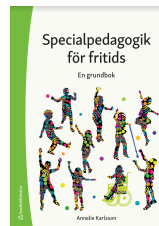
Studiematerial

Specialpedagogik för fritids En grundbok

FRITT ATT ANVÄNDA FÖR ER SOM HAR BOKEN

ANNELIE KARLSSON

BOKEN ÄR UTGIVEN AV STUDENTLITTERATUR 2020

Bakgrund till studiematerialet

Detta material släpps 5 månader efter att boken kommit ut. Många fritidshem har hört av sig till mig som författare och berättat att de använder boken som studiecirkel. Flera har efterfrågat ett studiematerial som kan användas både enskilt och i grupp. Så: varsågod – här är det 😊

Bäst är alltid att läsa och reflektera med de ni arbetar tillsammans med eller andra yrkesaktiva inom fritidshem eller liknande verksamheter. Men frågorna kan också användas enskilt för att du som läser boken på egen hand ska få ut mer av den.

I studiematerialet uppmuntrar jag ibland till att reflektera och tänka tillsammans runt barn ni arbetar med. Självklart ska detta göras med stor respekt för barnet och med sekretess. Använder ni materialet i en mer öppen grupp är det bättre att ni pratar om barn så att de inte går att identifiera.

Lycka till och hör gärna av er med respons!

Annelie Karlsson,
författare till
Specialpedagogik för fritids

Kapitel 1 Etik och förhållningssätt till olikheter

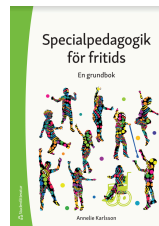
Läs nogga om x- och y-modellen (McGregor) och reflektera över följande:

- ◆ Vill ni själva att andra ser på er enligt x- eller enligt y-modellen?
- ◆ Hur vill ni helst se på fritidsbarnen och vårdnadshavarna: enligt x- eller y-modellen?
- ◆ Är det lättare att hamna i x respektive y med vissa barn? Vilka? Varför?
- ◆ Hur påverkas ni själva av er egen dagsform och stress? Finns det dagar och situationer då ni oftare hamnar i x eller y?
- ◆ Är ni där ni önskar i alla lägen? Om inte, vad kan ni göra för att förändra?

Kapitel 2 Diagnoser

Vilka diagnoser känner ni till att barnen ni arbetar med har?

- ◆ Behöver ni fördjupad kunskap runt någon av de diagnoser som tas upp i boken eller någon annan diagnos? Gör i så fall en plan för detta, vem som ska ansvara för att samla in mer information och delge de andra. Ska ni ta hjälp av elevhälsoteamet? Kom ihåg att barn med diagnos ofta har vårdnadshavare som vet mycket och kan rekommendera er hemsidor, filmer och litteratur om

saker ni behöver fördjupa er i. Oftast blir de glada för att ni visar intresse och frågar om tips och visar att ni vill lära er mer.

- ◆ Går ni ibland i fällan att ni tänker att två barn behöver exakt samma stöd och bemötande för att de har samma diagnos? Prata gärna runt två barn ni alla känner som har olika diagnos och uppmärksamma varandra på olikheter. Glöm aldrig att alla barn är en alldeles egen person med individuella förutsättningar och behov!

Har ni flickor med särskilda behov där ni arbetar?

- ◆ Fler pojkar än flickor i fritidsålder har fått diagnos. Ibland upptäcks svårigheter först på fritidshemmet. Är det någon flicka eller pojke hos er som ni har funderingar runt eller som föräldrar är oroliga för? Kan ni prata med elevhälsoteamet?

Kapitel 3 Funktionsförmågor

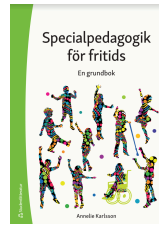
Fundera runt de funktionsförmågor som tas upp i boken och begreppet *Barn gör rätt om de kan* (Ross W Greene) som det står om i kapitel 1. Har ni ibland för höga krav på eleverna om hur de ska klara olika moment under fritidstiden? Vilka funktionsförmågor prövas i olika situationer? Fundera utifrån olika situationer, kom på egna eller använd dessa:

- ◆ Öppning och stängning med hopslagna avdelningar (om ni har det)?
- ◆ Frukost och mellanmål
- ◆ Samling
- ◆ Styrda aktiviteter av olika typ (fundera utifrån olika aktiviteter ni har)
- ◆ Utevistelse
- ◆ Att vara i de olika rum ni har tillgång till (hur de kan tänkas påverkas av miljön)
- ◆ Utflykter
- ◆ Övrigt

Kapitel 4 Lågaffektivt bemötande

Hur pratar ni om barnen respektive vårdnadshavarna? Fundera över kommentarerna nedan som är sådana som jag reagerat på när jag hört genom åren. Förekommer liknande kommentarer hos er? Påverkar de er syn på barnet? Är det någon av dem som gör att det blir lättare för barnet att lyckas? Finns det andra sätt att formulera sig som uppmärksamar svårigheten men leder fram till något konstruktivt – hur?

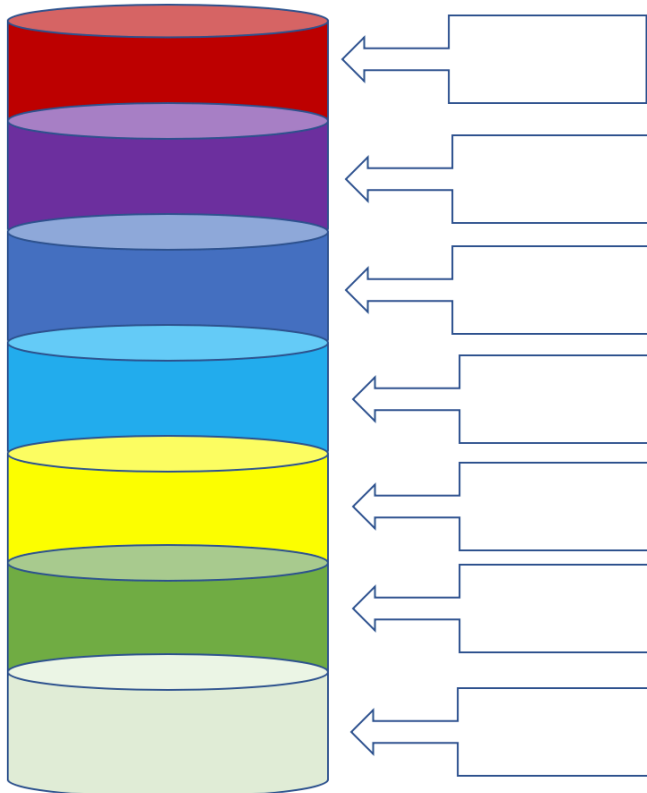
- ◆ Ella måste ju fatta hur mycket det stör när hon pratar rakt ut på samlingen varje dag.

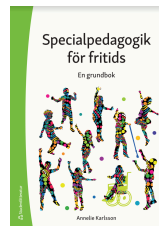

- ◆ Idag gick Ahmed upp från matbordet tre gånger under mellanmålet, jag måste be hans mamma säga till honom om detta.
- ◆ Var redo, i höst börjar tredje syskonet i familjen Karlsson hos oss i förskoleklass. Vi vet ju hur de andra varit.
- ◆ Sanja grät idag igen, nu var det bara för att Olle sa att hon hade ett hål i strumpan, hon är så dramatisk, betar sig som en treåring.
- ◆ Inte konstigt att Elsa är så trött, hon har ju långa dagar varje dag. Okej att hennes mamma är ensam med henne, men vore det inte bättre att hon jobbade mindre, stackars barn.

Stressbägaren fylls på under dagen

Vad finns i era elevers stressbägare? Utgå från någon elev som blir stressad över olika saker under skoldagen och fundera på hur mycket ork som finns kvar till fritids? Finns det något ni kan göra så att eleven kan få sänka sin stressnivå och återhämta sig för att sedan kunna klara fritids bättre? (obs, nu får ni kanske gissa vad som stressar eleven, i verkligheten tar ni reda på det istället för att gissa).

Kapitel 5 Bygga positiva relationer

Tänk på ett barn som det tagit tid att börja tycka om och som ni sedan blivit fästa vid. Vad kan ni göra för att få en sådan fin relation med fler barn?

Hur gör ni för att få ett barn som har svårt att lita på vuxna att våga lita på er och öppna upp?

Prata om ordet förlåt, säger ni förlåt till barn när det blivit fel? Pressar ni barn att säga förlåt till varandra? Är det något ni behöver förändra?

Kapitel 6 Tydliggörande pedagogik och kommunikation

Vid vilka tillfällen kan ni använda tydliggörande pedagogiks frågor?

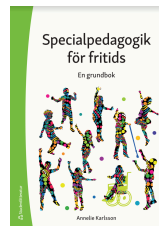
Tänk på en eftermiddag kommande vecka och beskriv för varandra hur ni kan tänka på detta vid samling eller instruktion av aktivitet. Här är frågorna:

- ◆ Varför ska jag göra det?
- ◆ Vad ska jag göra?
- ◆ Var ska jag vara?
- ◆ Med vem ska jag vara?
- ◆ När ska jag göra det?
- ◆ Hur ska jag göra?
- ◆ Vad händer sedan?

Bilder och scheman

Hur kan ni förbättra ert arbete med detta och vilken skillnad tror ni att det kan göra för era elever?

- ◆ Gör en plan på några förbättringar ni kan göra redan denna vecka, vilka ni kan göra under nästa lov och vilka ni vill göra på sikt. Påminn varandra och kolla upp så att det görs!
- ◆ Hur kan ni involvera barnen i detta arbete?
- ◆ Behöver ni köpa in material? Gör en lista.

Sociala berättelser och seriesamtal

Öva på sociala berättelser och seriesamtal, förbered en varsin social berättelse för en elev ni vill hjälpa att hitta en strategi.

Sociala berättelser	För stöd i att hitta strategier för att hantera sociala situationer	Sociala berättelser	För stöd i att hitta strategier för att hantera sociala situationer
	Går att använda som ett stöd i att tolka mimik, kroppsspråk, ironi eller oskrivna regler.		Går att använda som ett stöd i att tolka mimik, kroppsspråk, ironi eller oskrivna regler.
	Pedagogen visar berättelsen med bilder ofta i kombination med text.		Pedagogen visar berättelsen med bilder ofta i kombination med text.
	I samtalet pratar pedagogerna om möjliga strategier som eleven kan använda, ofta kommer eleven på dessa själv.		I samtalet pratar pedagogerna om möjliga strategier som eleven kan använda, ofta kommer eleven på dessa själv.

Seriesamtal

- Seriesamtal är ett pedagogiskt stöd som ofta fungerar bra för att eleven ska få grepp om en situation och känna att den förstår vad som händer.
- Synliggör ett händelseförlopp och delar upp det i mer begripliga delar.
- Det kan användas före en situation som vi tror kommer bli svår för eleven
- Eller efter något som hänt där vi ser att eleven inte förstod vad som hände
- När seriesamtal används och eleven förstår kan hen känna kontroll
- Seriesamtal går ut på att ge stöd i att tolka vad andra säger, tänker, känner och gör. Seriesamtal går att använda både i grupp och enskilt.

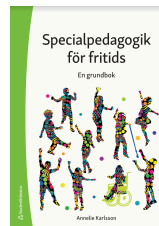
Kapitel 7 Lek och aktiviteter

Hur gör ni för att ge barn stöd i leken? Dela med er av exempel och diskutera för- och nackdelar.

Hur gör ni gruppindelningar? Är detta något ni vill utveckla? Hur?

I kapitlet ges idéer om arbete med internprao, skolbibliotek, aktivitetshyllor och aktivitetspåsar. Arbetar ni med något av detta? Hur funkar det? Är något av detta nytt och något ni vill utveckla, hur ska ni i så fall göra?

Gör en checklista för arbetet med att förbereda utflykter. Använd sedan listan vid varje utflykt.

Kapitel 8 Lärnmiljö

Intryckssanera - hur kan ni arbeta med detta och behöver ni samarbeta med skolans personal (om ni liksom de flesta delar lokaler)?

- ◆ Varför skulle ni behöva intryckssanera?
- ◆ Gör en plan på några förbättringar ni kan göra redan denna vecka, vilka ni kan göra under nästa lov och vilka ni vill göra på sikt. Påminn varandra och kolla upp så att det görs!
- ◆ Har ni lugna platser för återhämtning, vill ni i så fall förbättra dessa? Vill ni skapa nya? Prata ihop er om era idéer och gör en plan.

Vad skulle ni vilja förbättra i er utomhusmiljö? För vilka elever skulle detta göra skillnad?

- ◆ Gör en plan på några förbättringar ni kan göra redan denna vecka, vilka ni kan göra under nästa lov och vilka ni vill göra på sikt. Påminn varandra och kolla upp så att det görs!

Kapitel 9 Hjälpmedel

Har ni hjälpmedel på fritids?

- ◆ Skulle en del elever vara hjälpta av detta?
- ◆ Kan ni använda vissa hjälpmedel för hela gruppen, till exempel tidshjälpmedel

Kapitel 10 Mat och måltider

Vilka rutiner har ni och vilka skulle ni vilja förändra eller införa? Hur ska ni göra detta? Fundera runt:

- ◆ Bordsplacering
- ◆ Att ta och hämta mat
- ◆ När får man gå från bordet
- ◆ Att stå i kö
- ◆ Behovskost

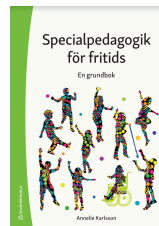
Kapitel 11 Fritids för särskolans elever med störst stödbehov

(använd om det är relevant för er)

Hur arbetar ni med olika moment för att göra dem pedagogiska, till exempel:

- ◆ Av- och påklädning
- ◆ Mat
- ◆ Toalett
- ◆ Förflyttning

Jag är övertygad om att ni gör detta när ni arbetar med denna elevgrupp men genom att sätta ord på det kan ni få nya infallsvinklar och lära av varandra.

Hur lägger ni upp elevens schema på skollov när eleven har stort behov av kontinuitet?

Beskriv hur ni använder AKK. Finns det något nytt ni skulle vilja prova och hur kan ni göra det?

Kapitel 12 Organisation och ledning

När ni kommit så här långt har ni förhoppningsvis blivit stärkta i ert arbete på fritidshemmet. En del av er har arbetat i grupp med skolledaren och jobbat er igenom detta material tillsammans. Ni andra kanske i detta läge ska bjuda in er skolledare och berätta om saker ni reflekterat över under arbetet med boken och varför vissa saker är extra viktiga för er.

Du som är skolledare kan tillsammans med personalen på fritidshemmet fundera runt hur ni arbetar med dessa punkter och fundera på om ni vill förbättra något och i så fall hur:

- ◆ Elevhälsoteamets arbete med och i fritidshemmet
- ◆ Kompetensutveckling
- ◆ Övergångar
- ◆ Samarbete fritidshem och skola
- ◆ Hur ni blir världens bästa fritidshem 😊

Annelie Karlsson
maj 2020
www.funkkonsulten.se
Facebook Funkkonsulten